

השיחה

פניני מוסר ויראה מאוצרו של המשגיח
הגאון הצדיק רבי יצחק פנחס גולדווסר שליט"א

הכרת הטוב בשכל וברגש

הרמח"ל כותב שכאשר דבר בבריאה משמש לקידוש שם שמים הרי הוא מתעלה על ידי זה. אך באמת יש פלא גדול כי מצאנו בעניין הכרת הטוב שהמידה הזו שייכת גם כלפי דומם, הלא ידוע כי משה רבינו לא היכה את היאור לפני מכת דם מחמת שהיתה לו הכרת הטוב כלפיו על שהגן עליו מגזירת כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, גם במכת כינים הוא לא היכה את האדמה משום שהיא הגנה עליו כאשר הרג את המצרי וטמן אותו בחול. ולכאורה וכי יש קידוש שם שמים יותר גדול ממכת דם צפרדע וכינים? הרי זה טובה גדולה לארץ וליאור שיתקדש שם שמים במכות האלו, ואיזו מין סיבה זו, לא להכות את היאור, הרי זה לעשות טובה ליאור, לעפר הארץ, על ידי המכות מתקדש שם שמים על ידם, אלא ששוב רואים כאן את הנקודה הזו שעליה כבר דיברנו פעמים רבות. - יש הבדל בין השכל לרגש, בשכל זה נכון, זה קידוש שם שמים, זו טובה ליאור ולארץ, אבל בהרגשה, להפוך את היאור לדם ואת עפר הארץ לכינים, זה עלול לחזק את רגש כפיות הטובה, כי בפועל הם עשו טובה ובמבט השטחי הנראה לעיניים זה נראה שאתה משיב רעה תחת טובה, זה כבר מספיק כדי שלא משה יכה את היאור ואת הארץ אלא אהרון.

התפרסם פעם סיפור בעיתונות, על אדם שנפל לבור שעשו ציידים מלכודת לחיות, ולתדהמתו הוא מוצא בתוך הבור דוב שכבר נפל לפניו ועוד לפני שהוא הספיק להיבהל, הדוב טיפס עליו ויצא מן הבור, אך לא חלפו דקות אחדות והדוב שב ובידו גזע עץ כאשר הוא מכניס אותו לבור כדי שהאדם יוכל לצאת ממנו. זהו מעשה שהתפרסם, וזה מלמד שהתכונה של הכרת הטוב נמצאת אפילו אצל בעלי חיים במידה מסוימת. ידועים דברי הגמרא במסכת עירובין שאלמלי ניתנה תורה, היינו למדים צניעות מחתול גזל מנמלה עריות מיונה דרך ארץ מתרנגול. בעניין הזה כבר הזכרנו בעבר שאין הכוונה ללמוד במה מצינו... אלא זה יותר עמוק, ויבואר:

כוחות האדם כבר קיימות בבריאה

כתוב שמארבע רוחות העולם נצבר עפרו של אדם הראשון, וכל בעלי החיים נבראו מהאדמה, הרי אומר שכל התכונות והטבעים שבבעלי החיים נמצאים באדם, זה נקרא שמארבע רוחות נצבר עפרו ואומרים לאדם תהיה צנוע, הנה החתול צנוע, תיזהר מגזל כמו הנמלה, זה לא ללמוד במה מצינו אלא לומר שיש בך את המעלות האלו, אל תהרוס אותם, תשמור על הקיים, אז אם יש כזה דבר שאצל דוב יכולה להיות מציאות כזו של הכרת הטוב, אזי גם פה, לאדם בטבעו מצד גופו, יש את הרגש הזה להכיר טובה, לא מבקשים ממך מעלה חדשה אלא לשמור על התכונה הטבעית שלך של להשיב טובה תחת טובה.

הכרת הטוב

ובעניין זה, אתן מספר דוגמאות עד היכן מגיעה התכונה הטבעית אצל יהודי:

עצם המילה 'יהודי' היא הכרת הטוב

אנו נקראים יהודים על שם שבט יהודה שהם רוב כלל ישראל לאחר שגלו עשרת השבטים, יהודה נקרא בשם הזה על ידי לאה שאמרה 'הפעם אודה את ה', זאת אומרת שבעצם השם 'יהודי' הוא על שם מידת ההודאה! והתכונה הזו של הכרת הטוב היא באמת טבעה עמוק בנפש.

אנחנו יודעים שהרוצח בשגגה חוזר מעיר מקלט רק לאחר מיתת הכהן הגדול, ומובא בברייתא במסכת מכות, שאמותיהן של כהנים גדולים היו מספקות לרוצחים בשגגה מחיה או כסות כדי שיתפללו על בנייהם שלא ימותו. מבהיל מה שכתוב כאן, הרוצח בשגגה הזה מחכה כבר לחזור למשפחתו עירו, לחברה שלו, הוא בגלות וזה קשה ביותר, עד כדי שהיה לגמ' צד לומר ש'ונכרתה הנפש ההיא' שזה חיוב כרת - זה ממקום זה למקום אחר, דהיינו גלות... כך היה צד לומר. דבר מאוד קשה, והנה הרוצח בשוגג שכל כך מחכה לחזור לביתו והוא יודע שכאשר ימות הכהן הגדול הוא יוכל לחזור הביתה אבל היות שאימו של הכהן גדול שלחה לו מחיה וכסות, אז הוא יתפלל על הכה"ג שלא ימות. (לא כמו הגירסה במשנה שלא יתפלל שהכהן גדול ימות, אלא הוא יתפלל שלא ימות) ונתבונן במה מדובר, הלא לא מדובר שוללי מה שהיתה מביאה לו אם הכהן הוא היה מת ברעב כי כתוב 'וחי', עביד ליה חיותיה, בית דין צריכים לדאוג לכל מי שבעיר מקלט שיוכל לחיות וצריך שיהיה לו 'כדי מחסורו', את ההכרחיות בית דין צריכים לספק לו, אז מה מדובר? על איזשהו פינוק, בגד יפה יותר, עוגה לכבוד שבת, ומחמת המותרות הללו שאפשר בלעדיתן ובכל זאת אימו של הכהן הגדול שולחת לו, מרגיש הרוצח בשגגה כזו הכרת הטוב, עד כדי שהוא מתפלל על הכהן גדול שלא ימות, עד כדי כך מגיעה מידת הכרת הטוב!

יש גמרא נוספת במסכת סנהדרין (מב) וכעין זה במסכת חולין (ה, ד) על הדרך בה היטה קורח את ראשי הסנהדראות בשביל שילכו איתו למחלוקת נוראה נגד משה - קורח האכיל והשקה אותם וזה כבר הספיק. כך כתוב גם לגבי הדרך בה פיתה אחאב את יהושפט לצאת למלחמה - על ידי אכילה ושתייה. האכיל אותם בשר לרוב. ובגמרא מובא שאין הסתה אלא על אכילה ושתייה, ואם כתוב 'ויסיתהו', זה חייב להיות על ידי סעודה דשנה שהכין לו. אנו שואלים את עצמנו; וכי ראשי סנהדראות הם כאלו מנושמים שאוכל כל כך מדבר אליהם? וכי החלטה גורלית כזו - לצאת למחלוקת עם משה רבינו מושפעת מתרטימר בשר ולוג יין? יהושפט שהיה מלך צדיק, יוצא למלחמה שזה כולל הרוגים ופצועים, וזה מושפע מהסעודה הדשנה שהאכיל אותו אחאב? הלא זה נראה שפלות ופחיתות, איך יתכן?! אבל באמת אם מתבוננים לעומק, זה בדיוק הפוך:

לגדולים יש הכרת הטוב אדירה שמחייבת זהירות יתירה

לאנשים הגדולים יש כזו הכרת הטוב עד כדי כך שאפילו בהנאה קטנה לגוף הוא מרגיש הכרת הטוב עמוקה כלפי המטיב וקשה לו לסרב ולהיות כפוי טובה, הוא לא מסוגל. אפשר להביא ראיה לזה מאיסור שוחד שהתורה ציוותה, אפילו לדיין שהוא שופט אמת, למה? כי השוחד יעוור פקחים ויסלף דברי צדיקים! למה? מה קרה? אולי מישהו יכול להגיד לי, אני לא יודע, בני נוח מצווים על דינים, להקים מערכות משפט, יש להם איסור שוחד גם? אני חושב שלא, איזה מין דינים אלו, מה כבר קורה אם מקבלים שוחד? לא קרה כלום, אז הוא קיבל שוחד, מה קרה. אלא שרק אצל בני ישראל יש עדינות הנפש, יהודי לא מסוגל להכיל את זה שעשו לו טובה והוא לא מחזיר, הוא מרגיש רצון להחזיר ולהשיב טובה תחת טובה.

כתוב שהיתה תביעה על יוסף מדוע הוא פנה אל רהבים, התביעה הייתה על כך שהוא ביקש משר המשקים 'כי אם זכרתני והזכרתני', ועל כך הוא מכונה – 'פנה אל רהבים', ומסביר החזו"א מה התביעה, הרי לכאורה מה הוא כבר אמר, ביקש טובה מגוי, אבל מהיכתי יתתי שהגוי הזה יעזור לך, אכן, עשית לו טובה גדולה, אז מה, ודאי שהוא לא יזכור אותך! גוי מרגיש שהכל מגיע לו וגם אם עשו לו טובה, אין כזה מושג, הכל מגיע לו. שופט גוי גם אם הוא יקבל שוחד יתכן שהוא ישים אותו בכיס ויפסוק איך שמתחשק לו. אבל דייני ישראל בגלל עדינות נפשם לא מסוגלים לקבל טובה ולא להשיב טובה, להם השוחד יגרום הטיית הדין וגם כשהוא יחליט לשפוט אמת הוא לא ישלוט בזה. כי מי שלא מכיר טובה, הוא גרוע מבעלי חיים, עד כדי כך.

מי שאין בו דעה של הכרת הטוב אסור לרחם עליו

כתוב בגמ' בסנהדרין (צב) שמי שאין בו דעה אסור לרחם עליו, ולומדים את זה מהקב"ה שכתוב, 'כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו ויוצרו לא יחוננו', זהו פלא עצום, הלא אפילו על בעלי חיים צריך לרחם, אפילו על רבי היתה תביעה על כך שהעגל התרפק עליו בשביל שלא ישחטו אותו ורבי התעלם ואמר לו 'לך כי לכך נוצרת'. התביעה עליו היתה כי כתוב 'רחמיו על כל מעשיו', גם על בעלי חיים צריך לרחם, ומדוע אסור לרחם על מי שאין בו דעה? וכי הוא יותר גרוע מבעל חי? לבעל חי יש דעה?

אומר הקהילות יעקב - אין בו דעה הכוונה למי שאין בו דעה של הכרת הטוב! ואסור לרחם עליו, כי בכל טובה הוא מרגיש שהוא שווה הכל ויש לו עוד ראיה שהוא אדון הכל, כולם חייבים לו, כולם משועבדים לו, כולם עבדים שלו. בכל טובה שאתה עושה לו אתה רק מחזק אצלו את התחושה ש'הכל מגיע לי'. וכזה אדם הרי הוא גרוע מבעל חי!

מהם הגורמים לאדם להיות כפוי טובה כלפי רעהו

לאחר הראיות הללו, ולאחר שנמצינו למדים כמה גרועה מידת כפיות טובה ולעומתה כמה מעולה מידת הכרת הטוב, ננסה להתבונן באמת מה הגורמים שגורמים לאדם להיות כפוי טובה, בשיחה הזו נדבר ביחס לבשר ודם. ביחס לקב"ה צריך שיחה בפני עצמה. כעת נדבר על להשיב טובה תחת טובה לבן אדם והנושא הזה באמת כאוב כי המידה הזו רפויה אצלנו מאוד, יש הרבה אנשים שמתמסרים לציבור בכל בית כנסת יש כמה אנשים, אלו שבנו את בית הכנסת במסירות עצומה, שגלגלו כספים בטרחות וטירדות עצומות, ואחר כך יש גם את העול לנהל את ביהכ"ס, לדאוג לניקיון, לתאורה, למזגנים ולסדר ספרים ועוד אנשים

רבים שעושים הרבה דברים לשם שמים, ואין בכלל תחושה של הכרת הטוב.

לשים לב כמה טרחו בשבילינו

בעניין זה אני רגיל להביא את הדוגמה מקריאת התורה - קוראים בתורה, קוראים את מגילת קהלת, הלא אם אתה היית צריך לקרוא את המגילה היית צריך להתכונן שבועיים, אתה בא אל המוכן, הבעל קורא קורא כל כך יפה את כל קהלת, יצאת ידי חובה, וכאן נגמר הסיפור... כמה אנשים ניגשים לבעל קורא להגיד לו 'ישר כוח? אני חושב שרוב אלו שניגשים אליו זה בשביל לתקן אותו שיש מילה שקוראים אותה אחרת ממה שהוא קרא... אנשים לא מכירים טובה! לא נעים להגיד על עצמי, אבל אני מוסר שיחות בכל מיני מקומות, לפעמים בליל שבת אני הולך מרחק רב בשביל למסור שיחה, אנשים לא צריכים לדעת שהשיחה הייתה מוכנה כי אמרתי אותה באור ישראל, כמה אנשים מגיעים להגיד 'ישר כוח?' אם מישהו עובר במקרה לידי אז הוא יגיד שכוויח... זה לא יפה, מידה הכרת הטוב מאוד מוזנחת.

הבאתי פעם דוגמה בעניין הזה - אדם יוצא רגע מבית הכנסת כשהציבור אומר 'יקום פורקן, מברכים אותו בהמון ברכות, מה לא מאחלים לו, חינא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ובריות גופא ונהורא מעליא, והיה רצון שאחר כך, והוא חוזר - איך אתה לא מברך את הציבור עכשיו? הרי ברכו אותך כל כך יפה... לא שאני אחוז בדרגה הזו, אבל המידה הזו של הכרת הטוב היא מוזנחת ולא מפותחת והיא צריכה חיזוק ואם ננסה לאבחן את המחלה הזו, אם תהיה אבחנה נכונה אולי תהיה גם תרופה.

השורש של חוסר הכרת הטוב

באמת, יש סיבה אחת שהיא השורש של סיבות אחרות שנוגדות ממנה, הסיבה השורשית היא שהרי אדם נברא בתכונה של שונא מתנות, 'שונא מתנות יחיה' זאת תכונה בנפש, וכמו שמובא בספרים, שהקב"ה הוריד את האדם לעולם הזה, לפרוודור, למרות שהוא היה יכול להכניס אותו ישר לעולם שכולו טוב, כי אם האדם מקבל מתנה בנדבה, בלי שהיא מגיעה לו, אין לו הרגשה טובה, יש לו נהמא דכיסופא, זה מביא תחושת בושה, המילה 'חסדא' זה חרפה, חסד מביא לאדם תחושת חרפה ואי נוחות שהוא מקבל משהו שלא מגיע לו, זו תכונה טבעית באדם, וממילא יוצא שאדם שעשו לו טובה לא מרגיש בנוח, יש לו נהמא דכיסופא, אז יש לו שתי אפשרויות, א' - לשלם, עכשיו, או אחר כך, ב' - להיות עבד לווה לאיש מלווה ואף אחד לא אוהב את ההרגשה שהוא מחויב, אבל מצד שני לקבל בחינם הוא גם לא רוצה, אז איך יוצאים מהמבוכ הזה, אדם לא רוצה לקבל בחינם וגם לא לשלם, אז מה עושים? התשובה היא, מגמדים את הטובה, 'באמת לא עשו לי טובה', ולאט לאט הטובה מתגמדת, אדם מספר לעצמו 'הייתי מסתדר', הוא שוכח באיזה מצב קשה הוא היה וכמה שהאחר הטיב עמו, יש כל מיני טענות סרק שגורמות לאדם לגמד את הטובה ולהרגיש שהוא לא בעל חוב, הסיבה השורשית היא, שאדם לא רוצה לשלם ולהרגיש בעל חוב, מצד שני אם הוא מוכן לקבל נדבות בחינם, אז מה איכפת לי, עשו לי טובה, אני אקבל בחינם, אבל הוא לא רוצה כי זה נהמא דכיסופא, ולשלם הוא גם לא רוצה, אז מה שנשאר לו זה לכפור בטובה, ולומר 'לא עשו לי טובה'...

כפיות טובה מבוססת על מידה רעה וטיפשות

יוצא אם כן, ביחס למה שדיברנו, שהכפיות טובה בנויה משני שלבים - ממידה רעה ומטפשות. זה מתחיל מזה שאדם לא רוצה

סימנים שהוא רוצה להתחתן, אבא מחפש זמן שמושיי במצב רוח טוב, ושואל אותו 'אני יכול לדבר איתך', תראה, הגיע הגיל, אבל הנער בשלו, 'מה לי ולצרה זו', אבל אחרי שידולים רבים הוא מוכן לוותר, כמובן, בתנאי שתהיה לו דירה, חתונה, ריהוט, נו שויין, הוא מוכן לעשות טובה... מבהיל! זה הרי נורא ואיום הדבר הזה, עולם הפוך! ואחרי שכל החיים זה כך, אתה רוצה עכשיו שהוא ישיב טובה תחת טובה?! הוא רגיל כך מאז שהוא קטן.

הודאה היא רגש שנמדד ביחס לאחרים

דבר שני זה הנושא של השוואה לאחרים, כמו שאמרנו לרגש אין שכל, הכרת הטוב זה רגש ולא רק שכל, מה שניתן לכולם אין לאדם הרגשה שהוא קיבל משהו בכלל, נתחיל בקב"ה ונעתיק את זה לבשר ודם.

לאה אמנו גדולה שבגדולות, אחרי שנולד לה בן הרביעי היא אומרת הפעם אודה את ה', מה קרה הפעם? ברור שגם קודם היא הודתה, אבל הפעם זה משהו מיוחד והיא קוראת לבן שלה על שם ההודאה, כי היא נטלה יותר מחלקה, האמהות ידעו שליעקב יהיו שנים עשר שבטים, ארבע אימהות ולכל אחת מגיע כביכול שלשה שבטים, וכשהיא קיבלה ארבעה שזה יותר מחלקה, אז היא אמרה 'הפעם אודה את ה', זאת אומרת שאם היו ליעקב שלש נשים, היא לא הייתה יוצאת מגדרה, לא קוראת לו יהודה ולא מודה באופן מיוחד. ותמוה, הלא ארבעה ילדים זה ארבעה ילדים! שליש כלל ישראל! ואם זו סיבה להודות אז תודי גם אם יש שלש נשים, ואם זו לא סיבה, אז גם כשיש ארבע נשים אין מה להודות, מה זה יותר מחלקה? אלא רואים פה בצורה ברורה שכיוון שהודאה זה רגש, תמיד המודד הוא ביחס לאחרים.

להודות גם על מה שיש לכולם

דוגמה לא כל כך יפה, אבל כל אדם צריך לשירותים מפעם לפעם, זה מטרד, זו טירחה, ולפעמים גם אי נעימות ונוחות, אם אף אחד לא היה צריך לשירותים, ורק אדם אחד היה צריך לשירותים הוא היה מרגיש חולה, נעבאך, היו קוראים שם למחלה הזו... אדם מוגבל, כל כמה שעות צריך להיכנס שם... אם אף אחד לא היה צריך לנשום ואתה נושם כמו אדם בריא, אבל זה עשר פעמים בדקה, היית מרגיש חולה אסטמה נוראי, כי אף אחד לא נושם ואני צריך כל הזמן לנשום, תמיד אנו משווים לאחרים. אולי לא יפה להגיד את זה אבל חשבתי הרבה על הנכדה שלי שהתאלמנה עכשיו, מאוד מאוד מרחמים עליה, מי לא מבין, בצדק. אבל מה יהיה אם לאף אישה לא היה בעל, אז מה? יש ילדים חמודים, נמצאת ליד ההורים שלה, עושים לה קרן שיהיה לה מאיפה לחיות, מצב אידיאלי... אבל לכולם יש בעל זה נהיה נורא נוראות!

בכל דבר אנו מודדים איך הוא ביחס לאחרים, ברור שאם לאחד מאיתנו היו כנפיים, כמו אצל הנמלים שלאחד מתוך מאה יש כנפיים, היינו מרגישים בעננים, ואם לכולם היו כנפיים? ברור שלא היו מרגישים כך, והא ראייה שיידיים ורגליים יש לכולם ואף אחד לא מרגיש מאושר מזה שיש לו ידיים ורגליים. בקיצור, ההשוואה לאחרים היא לא צודקת, היא הורסת את הרגשת הכרת הטוב לקב"ה ואותו דבר גם לבני אדם, לא מרגישים הכרת הטוב לנדיבים, למה? כי לכולם הוא נותן, זה דבר נורא ואיום! אגב, שלא מרגישים הכרת הטוב לנדיבים, זה פשע, אתה חי על חשבון בן אדם אחר! אף אחד לא מתפלל עליהם, הזדעזעתי פעם כשדיברתי עם אברך, שאלתי אותו – 'אתה מרגיש הכרת הטוב

להשיב טובה תחת טובה, שזה מידה רעה, וזה מוליד את הדעה המסולפת שלא עשו לי טובה, ובדיוק כמו שכתוב בפסוק – 'הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם', יש פה נבלה, מידה רעה, שחיתות, הרי עשו לך טובה למה אתה לא רוצה להחזיר? ולאחר מכן הנבלה הזו מולידה את ה'לא חכם', את אי ההכרה ולכן כפוי טובה מכונה 'כופר' בטובתו של חבירו כי בהכרת הטוב אדם צריך 'להכיר' בטובה ואדם לא מכיר את הטובה כי הוא לא רוצה להכיר אותה, הוא מעדיף לכפור בה. אולי אפשר לפרש 'כפוי טובה' - או שהוא כופה כלי על הטובה, או שהוא מרגיש כפוי מהטובה לשלם עליה. כך או כך, שני הדברים נכונים, אדם מרגיש כפוי לשלם ואז הוא כופה עליה את הכלי. יש פה גם נבלה, וגם אי חכמה, טפשות.

אם שמים לב הביטוי 'נבלה', הוא ביטוי מאוד חמור, כי נבל זה משורש 'נבלה' שהיא בהמה שמתה, או צמח שנובל, ובעצם פירושו מוות! אדם נבל פירושו - אדם מת, כי באמת אי הכרת הטוב, זה לא רק אזיו תוספת מעלה, אלא זה המינימום של החיות, 'חי חי הוא יודך', 'וכל החיים יודוך סלה', המדרש אומר 'על פי שנים עדים יומת המת', איך אפשר להמית מת? אומר המדרש, 'אלו הרשעים שאוכלים ושותים ולא מברכים', אז הוא מת, הוא נבלה, עד כדי כך הדברים חמורים.

מהלך החיים מתחיל בכפירת טובה

נתבונן ונראה כמה וכמה סיבות שנובעות מהסיבה השורשית הזו שאדם לא רוצה לשלם על הטובה ולכן הוא לא כופר בטובה.

הדבר הראשון זה הרגל מילדות, חז"ל קוראים לתינוק מלך כי הוא באמת מתנהג כמו מלך, הוא אף פעם לא מבקש לאכול, הוא תמיד דורש, צורח וצווח, הוא רוצה לאכול עכשיו ולא מעניין אותו שום דבר, כל המשרתים צריכים מיד להזדעק, והאמא מיד רצה אליו ונותנת כמה נשיקות, ורק על זה שהוא בכה איזה דקה צריך לפייס אותו ולהרעיף עליו נשיקות כי עשו לו עוול נוראי עד כדי שאולי צריך לא לישון במיטה כדי להגיע מיד לצרחון הזה... ככה הוא גדל, תמיד תמיד, אף פעם לא עושים לו טובה, הוא זה שעושה טובה לאחרים, הוא מוכן ללבוש סוודר כשאמא מתחננת, ולאכול את הבננה כשהיא מבקשת, ואחר כך שולחים אותו ללמוד קצת בחיידר וגם אז, הוא עושה טובה לרב'ה, כי אם משלמים לו פרסים זה סימן שהוא המיטיב ולא המוטב, סימן שהוא עושה טובה, הוא חי בהרגשה שתמיד תמיד הכל מגיע לו, וככה הוא גדל, כך זה בחיידר, הוא מגיע לשיבה קטנה, היה לו באמת מנהל טוב ורבי'ס טובים ומפקח טובים, והם באמת פינקו אותו כל הזמן עם טיולים ופרסים, הוא נבחן לשיבה קטנה, לכמה ישיבות, כולן רוצות אותו, והוא שוב עושה טובה לאותה ישיבה שהוא מסכים לפאר אותה בנוכחותו... הם מטלפנים לאבא, והוא מרגיש בצדק שהוא עושה טובה, כך גם בישיבה גדולה, מגיע לגיל שידוכים ופה האבסורד נוראי: הרי באופן נורמלי היה צריך להיות שבחור שמגיע לגיל שידוכים, תיפחנה עצמותיו - הוא רוצה להתחתן ואין לו גרוש, בעיקרון הוא היה צריך לחפש הזדמנות שאבא שלו במצב רוח טוב, לפנות אליו ברכות, 'אבא אני יכול לדבר איתך?', 'כן בני, מה אפשר לעזור לך' תראה, הגעתי כבר לגיל השידוכים ואין לי כסף, אתה יכול אולי לעזור לי, והאבא ישיב אני אשתדל, יש לנו משפחה מרובת ילדים, ניקח הלוואה בשבילך, תשמע אבל אתה צריך לדאוג לעצמך, הרי יש לי משפחה שלימה לדאוג לה, כך זה היה אמור להיות...

ומה קורה בשטח? הבחור תמיד בישיבה, בחממה, יש לו חברים טובים והכל, אבא ואמא מתלחשים, מושיי לא מראה בכלל

תועלת ומצאתו בעת צרה, אף על פי שהרע לך אחר כך, צריך שתזכור לו מה שקדם, אמר ה' יתברך לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו, וכבר התפרסם רוב מה שהרעו לנו מצרים אחר כך, ראה כמה מידות טובות למדנו מאלו המצוות.

בסך הכל המצרים הרעו לנו הרבה יותר ממה שהטיבו לנו, אבל לא מתקזזים, לא מתקזזים, הטיבו לך אתה חייב בהכרת הטוב, הרעו לך, זה עוד נושא, לא עושים חשבון מי הטיב למי יותר ועל זה שהוא עשה רע, על טובה צריך להשיב טובה. חשבתי פעם, אולי זה נכון, הגמ' בע"ז קוראת לאדם הראשון כפוי טובה, הוא אמר האישה אשר נתת עמדי, אבל היא באמת הרסה לו את החיים, היא הרסה לו את החיים האישה הזו, האכילה אותו מעץ הדעת, נכנס בו יצר הרע, והוא מיד ידע מזה, עוד לפני שהקב"ה גרש אותו מגן עדן, אומר רש"י וידעו כי עירומים הם, שהייתה להם מצוה אחת והתערטלו ממנה, מיד הוא הרגיש את הנפילה העצומה, התחבא מהקב"ה, הרסה לו את החיים, כן, אבל היא ילדה לך שני ילדים, לא מתחשבנים, הכרת הטוב חייבים לעולם, הדברים האלו מאוד נוגעים לחיים, הרבה פעמים אנו מוצאים את עצמנו עם חשבונות לא נכונים שנוגעים כולם לסיבה שאמרת שאדם לא רוצה להכיר טובה ואז באות כל הסיבות והתירוצים שהזכרנו את חלקם שנותנים לו את ההרגשה שהוא פטור מלהשיב טובה.

זה נושא ארוך ואפשר הרבה להרחיב בו, אבל מה שבלמעשה הכי הכי חשוב, זה הכרת הטוב להורים, כי אצל ההורים באמת כל התירוצים האלו לא נתפסים אפילו, ההורים באמת, מוסרים נפש לילדים, אצל האמא זה מתחיל בהריון הקשה, ולידה והנקה ולהחליף טיטולים והכל, ואצל האבא, אין מושג אצל הצעירים כמה טרחת ויגיעות, רק מתי שאתה נהיה אבא בעצמך ומוסר נפש בעצמך על הילדים שלך, אתה מתחיל קצת להבין כמה ההורים שלך השקיעו בך.

לפעמים מגיעים מצבים בחיים, כמו בן יחיד שיש לו הורים זקנים וחולים, וצריך הרבה מאמץ, אין תירוצים, אין תירוצים על הכרת הטוב, צריך לזכור את פרעה, אין תירוצים, כך זה ביחס לאישה, וביחס להורים, ומי שבעזר ה' בן תורה אמיתי, אז באמת הכרת הטוב שלו זה גם למורים וגם לחברים ולכל מי שמטיב איתו, וגם לבעל המכולת שפתח אומנם את המכולת כדי להרויח כסף, אבל הוא חושב גם עליך ויבוא מישהו בבוקר וירצה את כל הלחמניות הוא לא יסכים, כי יש לו מחויבות כלפיך, למרות שקל לו יותר למכור הכל לאותו אחד, אז אם הוא גם חושב עליך, זה מספיק ודי כדי להכיר טובה.

אנשים שחיים כך החיים שלהם פה גן עדן, אנשים שלא מכירים טובה החיים שלהם גיהנום, הקב"ה יעזור, ותן לחכם ויחכם עוד.

לנדיבים? והוא השיב לי – 'אני צריך להרגיש הכרת הטוב אליו?! הוא נותן לי עולם הזה אני נותן לו עולם הבא!' שטות שאין כמות! אתה נותן לו עולם הבא? הקב"ה נותן לו עולם הבא על זה שהוא מחזיק אותך, המחשבה המעוותת הזו היא ממש כפיות טובה!

הכרת הטוב 'למוטב בלבד'

נקודה נוספת שהיא מאוד מאוד חשובה, אפשר לכנות אותה 'למוטב בלבד': אדם מרגיש הכרת הטוב אם עשו את הטובה בשבילו ורק בשבילו, אבל אם המיטיב התכוון גם לעצמו, אז המקבל אומר, נכון הוא היטיב לי, אבל זה לא היה 'למוטב בלבד'... זה גמ' מפורשת שאדם כזה נקרא אורח רע, הגמ' אומרת, אורח טוב מה הוא אומר, כמה טרחת טרח בעל הבית בשבילי, כמה בשר הביא לפני כמה מים הביא לפני כמה גלוסקאות הביא לפני וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי, אורח רע אומר, מה טרח בעל הבית בשבילי, פת אחת אכלת חתיכה אחת אכלתי כוס אחת שתיתי, כל מה שטרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו, ומה האמת הייתה? בשביל מי הוא טרח, זה מחלוקת במציאות? המציאות ברורה, הוא טרח בשביל אשתו בניו והאורחים, אורח טוב אומר, מה אכפת לי שהוא התכוון גם לאחרים, הוא התכוון גם אלי? מספיק לי שהוא התכוון גם אלי, אורח רע אומר לא, רק אם הוא התכוון רק אלי, אם לא, זה פסיק רישא ממה שהוא טרח לאחרים. זה ההבדל בין אורח טוב לאורח רע, ותשימו לב, כל המיטיבים איתנו באיזה מקום חושבים גם על עצמם, מורה בבית ספר, ר"מ בשיבה, כולם מקבלים משכורות, ברור שלכולם יש גם אינטרס, אבל אם מורה מלמדת כמו שצריך, ר"מ מלמד כמו שצריך, הוא לא עושה מינימום ראש קטן, הוא בוודאי מתכוון גם להיטיב למוטב, אבל האורח רע אומר, אני מודה רק למי שמטיב למוטב בלבד, אז אין קו מציאות, הורים לילדים גם נהנים שיש מי שידאג לו לעת זקנה, איש ואישה, אין להם אינטרס? לכל אחד טוב, לה טוב שיש בעל ולו טוב שיש לו אישה, אז כל הכרת הטוב נפלה בבירא.

ביטחון מזויף

חשבון נוסף זה ביטחון מזויף, אני מכיר את זה, אדם עושים לו טובה, פתאום הוא נהיה מאמין גדול, זה לא הוא בכלל, הקב"ה הביא לי, הוא רק צינור. גאר נישט, לא חייב לו שום דבר...

יש עוד נקודה חשובה, לפעמים, אדם עשה לי טובה, אבל מה, אני חייב לו הכרת הטוב? עשיתי לו טובות פי עשר, הוא חייב לי יותר, ואם הוא עשה לי רעה אין מה לדבר בכלל, תשמעו מה אומר הרמב"ם:

כל מי שהצטרפת אליו יום אחד, וכל מי שקיבלת ממנו